

Doç.Dr..Şinasi AYDEMİR

KTÜ.Mimarlık Bölümü

Mimarlık Sorunları Paneli
Mimarlar Odası Trabzon Şubesi,
25 Haziran 1988

ISLAH İMAR PLANLARI VE KENTLEŞME İLİŞKİSİ

Bilindiği gibi kentleşme deyimi ve bunun kavramlaşması ile kentleşme süreci ve niteliği çok önceden günlük konuşma ve yazın dilimize girmiştir. Artık, hemen herkes, kentleşme deyince farklı da olsa bir tanım yapabilmektedir. Kısaca ' nüfusun ve kent olarak tanımlanan yerleşmelerin sayısal olarak artışı yanında, ekonomide de kırsal uğraşlardan endüstri ve hizmetler sektörüne geçiş, hizmetlerde çeşitlenme ve uzmanlaşma, buna bağlı olarak işgücünün nitelik ve nicelik olarak farklılaşması, eğitimde, sağlıkta, boş zamanı dışındaki zamanların değerlendirilmesinde fırsat çeşitliliği ile temiz (sağlıklı) bir çevrenin de oluşmasını kentleşme olarak tanımlayabiliriz (kese kullanılabilirliği).

Eğer, yukarıda saydığımız özelliklerin çoğunluğu bir arada bulunuyorsa sağlıklı bir kentleşmeden söz edilebilir.

Diğer taraftan İslah İmar Planları kavramı dört beş yıllık bir geçmişi olan ve belli bir kent parçasını ilgilendiren, ama hemen her kentte bulunabilecek bir olguya -yasadışı yapılanmaya- karşı bir bakış açısıdır, bir görüştür.

İslah İmar Planı kavramının yeni olmasına karşın, imar affı oldukça eski bir kavramdır. Cumhuriyetten buyana değişik içerikli onbir yasa ile yasadışı yapılanma af kapsamına alınmaya çalışılmıştır. Görülüyor ki kentleşme olgusu ile imar affı birlikte olagelmektedirler.

Birbakıma, kentleşme ile imar affı arasında neden-sonuç ilişkisi gözlenmektedir. Kentleşme ne kadar çarpık ise yasadışı yapılanma olayı da o denli fazla olagelmektedir. Kentleşmenin çarpıklığının sonuçları da sanki imar affı yasaları ile önlenebilecekmiş gibi bir yol izlenegelmiştir. 7 Haziran 1986 tarihli 2981 sayılı yasa ve onun bazı maddeleri-

ni değiştiren 3290 sayılı yasalar, önceki yasalar gibi sorunu çözücü ne son yasa olacaklar ne de bir süre sonra yine af kurumunun işletilmesini durduracaklardır.

Son şekli ile, İmar ve gecekondü mevzuatına aykırı yapılara uygulanacak işlemler hakkındaki yasa ile ' her tür ölçekte imar planlarının ve uygulamalarının vatandaşların inşaat işlemlerini güçleştirmeyecek, düzensiz yapılaşmaya zorlamayacak, ruhsat vermede yığılmalara meydan vermeyecek, engelleri ortadan kaldıracak ve işlemleri süratle yürütecek tedbirlerin alınmasını sağlamak' görevini belediyelere ve valiliklere veren bir yasadır ve İslah İmar Planları yapılacak yerleride şu şekilde tanımlamaktadır:

- .Bir yerleşme alanı ya da yapı topluluğu niteliği kazanmış gecekondü alanlarında,
- .Üzerinde bir yerleşme alanı ya da yapı topluluğu niteliği kazanmış imar mevzuatına aykırı yapılanmalar bulunan ve bu nedenle uygulama kabiliyeti kalmamış olan imar planı olan alanlar,
- .İslah imar planı olabilecek nitelikleri taşımadığı belediye ya da valilikçe belirlenen, özel parselasyon planı bulunan alanlar. Bu alanlar da yapılacak düzenlemeleri gösteren planlarda İslah İmar Planlarıdır.

Demokratik ortamda kişilerin oturma ve çalışma yerlerini özgürce seçmeleri güvence altında olduğuna göre, nüfus hareketleri de olacaktır. Diğer taraftan kent ekonomileri de hem kentin öz sakinlerini hemde yeni gelenleri istihdam edecek düzeyde olamadığından, büyümeye bağlı olarak belirli koşullarda, barınma koşulları da sınırlı ise, insanlar kendi bildikleri çözüm yolları içinde, yasa dışı yapılaşmayı sürdüreceklendir. geçmiş eğilimler bu yönde olmuştur.

Kentleşmenin yönlendirileceği, bir ölçüde denetleneceği araçların en önemlisi imar planlarıdır. Kural olarak imar planları kentleşen nüfusun gereksinmelerini karşılamamanın yollarını gösterir. Kent yönetimleri imar planları yaptırmakla yükümlü olmalarına karşın, kent maliyeleri plan uygulamasını yapacak güçten yoksundurlar. İşte bu noktada, ucuz, acele barınma ve iş yapma, üretme girişimleri ve giderek yasadışı yapılanma gündeme gelmektedir. Çözümü çok bilinmeyenli olan bu sorun hemen sadece İslah imar planları ile çözülmek istenmektedir.

Bu olgular arasında bir paralellik kurulamadığı için de ,çözüm sadece bu tür yapıların bulunduğu alanları ıslah imar planları ile bir plana kavuşturmakla,statükoyu korumak ve yasallaştırmaktan öteye gidememektedir.Islah edilecek alanlar kent içi yoğunluk ve artışları ile kentleşmeyi sağlıklı olmaktan daha da uzaklaştırmaktadır(ıslah imar planları yapımında mümkün olduğu kadar fiili durum dikkate alınır).

Islah imar planlarına konu olan alanlar ve kuralardaki insanlar,kendileri için hazırlanmamış imar planları üzerine gelen birer yükürler.Belli bir büyüklükteki toplum için hazırlanan sosyal ve teknik altyapı bu yörelerin insanlarınca da paylaşılmaktadır.Islah edilecek alanlarda ise bu tür alt yapı ya hiç yoktur ya da en alt düzeydedir.Böylece,planların öngörmediği bu tür nüfus birikimleri imar planları üzerinde'yola,yeşile,eğitime,içme-kullanma suyuna,elektriğe vb. hizmetlerin sağlanmasında birer yük olarak karşımıza çıkmaktadır.Belediyeler bu hizmetleri karşılamak durumundadırlar,güçleri olsun olmasın.

İmar affı,koşulları,süreci biryana,af kapsamına alınabilecek yapıların bulunduğu alanların koşullarını iyileştirecek olacağı varsayılan ıslah imar planları,kentleşmenin-kentlileşemenin-getirdiği bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Toplum bilinci ve toplum yararı ~~bu~~ hem toplumca hem de kamu yönetimlerinde öncelikle benimsenmesinden ^{bu} ve doğrultuda sağlıklı kentleşme ortamları hazırlanmadan,kentleşmeye sadece sosyal bir ölçü ^{gibi} bakarak,yasa dışı yapılanmanın yasa ^{ile} denetim altında tutulmasının güçlüğü ortadadır.Bir süre sonra yeni bir yasa ile yasadışılığa yasal çözüm aranmaya çalışılması sürpriz olmayacaktır.

